

Kuvataide näkyväksi – Päämääränä elinvoimainen, kotimaassa ja kansainvälisesti näkyvä kuvataide

Elinvoimainen kuvataidekenttä tuottaa yhteiskuntaan laajaa kulttuurista arvoa. Kuvataide näkyy arjessamme, julkisessa tilassa, digitaalisissa ympäristöissä ja kansainvälisillä kulttuuriareenoilla. Se vahvistaa sivistystä ja visuaalista lukutaitoamme tekoälyn aikakaudella sekä rikastaa kult-

tuuriperintöämme. Kuvataide saa ihmiset liikkeelle: suomalaiset tekevät kuvataidekohteisiin vuosittain lähes 5,3 miljoonaa käyntiä. Taiteella on tutkitusti myönteisiä vaikutuksia kokonaisvaltaiseen hyvinvointiin, osallisuuteen ja alueelliseen elinvoimaan.

Digitalisaation myötä kohtaamme kuvataiteen yhä useammin verkossa, alustoilla ja uusissa digitaalisissa palveluissa. Taiteen digitaalinen saavutettavuus lisää kulttuuriperinnön käyttöä, tukee taidevientiä ja vahvistaa Suomen maakuvatyötä. Tällä kehityksellä on merkitystä myös alueelliselle elinvoimalle ja kulttuurimatkailulle. **Samalla se edellyttää, että teosten digitaalinen käyttö tuottaa myös korvauksen tekijälleen.**

Kuvasto on visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusjärjestö, joka edustaa yli 3 700 kotimaista taiteilijaa. Kuvaston tavoitteena on vahvistaa kuvataiteilijoiden tekijänoikeusperusteista ansaintaa ja taiteellisen työn edellytyksiä, luovan talouden kasvua ja taideteosten laajaa käyttöä, jotta kuvataide voisi kukoistaa yhteiskunnassa ja ammattitaiteilijat tulisivat taiteellisella työllään toimeen.

Ongelma: Kuvataiteen korvausjärjestelmät ovat jääneet jälkeen

Kuvataiteilijoiden toimeentulo on taiteilijaryhmistä kaikkein heikoin. Tulonmuodostus nojaa edelleen vahvasti teosmyyntiin ja apurahoihin, vaikka teoksiä käytetään, kopioidaan ja jaetaan laajasti digitaalisissa ympäristöissä. Valtaosa yleisöstä kokee kuvataiteen katsomalla sitä näyttelyissä tai verkossa. Siksi kuvataiteessa ansaintalogiikan tulee nojata teosmyynnin ohella siihen, että taiteilija saa tekijänoikeuskorvauksen aina, kun hänen teoksiaan käytetään tai näytetään. Edellytyksenä on toimiva tekijänoikeusjärjestelmä, joka turvaa taiteilijoiden oikeudet ja varmistaa korvaukset myös muuttuvassa digitaalisessa ympäristössä.

Kuvataiteen suosioon ja merkitykseen nähden taiteilijoiden ammatinharjoittamisen ja toimialan kehittymisen mahdollistavia rakenteita ei ole riittävästi uudistettu. Cuporen selvityksen (2023) mukaan alan rahoituksessa ja rakenteissa on merkittäviä puutteita, jotka heikentävät taiteilijoiden työskentelyedellytyksiä. Myös Kulttuuripoliittinen selonteko (2025) linjaa, että visuaalisen alan taiteilijoiden korvaus- ja palkkiojärjestelmiä tulee kehittää.

Kuvasto esittää kolme keinoa kuvataiteen näkyvyyden ja taiteilijoiden ansainnan vahvistamiseksi:

1. Digitaaliset taidekokoelmat kaikkien ulottuville

Suomalaisten museoiden taidekokoelmista suuri osa on digitoitu, mutta vain osa aineistosta on kansalaisten saatavilla verkossa. Digitaalinen saavutettavuus edellyttää toimivaa tekijänoikeusratkaisua, joka mahdollistaa digitoitujen teosten esittämisen verkossa ja turvaa korvauksen taiteilijoille.

Valtion talousarvioon tulee varata 1–1,5 miljoonan euron määräraha kuvataiteilijoiden digikorvauksia varten. Kestävä rahoitus takaisi tekijänoikeuslain mukaisen korvauksen teosten käytöstä sekä mahdollistaisi museoille selkeän ja laillisen tavan välittää kokoelmateoksia yleisölle.

Kirjallisuuden e-lainauskorvauksiin rinnastuva ratkaisu vahvistaa kulttuuriperinnön saavutettavuutta ja saatavuutta, lisää kuvataiteen näkyvyyttä ja taiteilijoiden ansaintaa. Samalla varmistetaan, että valtion kulttuuriperintöä koskevat digitoitipanostukset tuottavat täyden yhteiskunnallisen hyödyn.

2. Kuvataide mukaan yksityisen kopioinnin hyvitykseen

Digitaalinen kopiointi on arkipäiväistynyt, ja kuvataideteoksia valokuvataan näyttelyissä ja arjen ympäristöissä jatkuvasti. Nykyinen yksityisen kopioinnin hyvitysjärjestelmä ei kuitenkaan huomioi kuvataiteen mittavaa kopiointia ja on lisäksi EU-oikeuden vastainen.

Hyvitysjärjestelmä tulee uudistaa markkinaperusteiseksi ja laajentaa koskemaan myös kuvataideteoksia, kuten useissa EU-maissa ja Norjassa on tehty. Tämä varmistaa, että tekijänoikeuslain sallima yksityinen käyttö tuottaa korvausta myös visuaalisen alan taiteilijoille ja että järjestelmä on teknologianeutraali.

3. Kuvataiteelle toimivat digimarkkinat

Taideteosten käyttö tapahtuu yhä useammin rajat ylittävillä digialustoilla ja uusissa verkkopalveluissa. Nykyinen lain-säädäntö ei kuitenkaan tarjoa riittävän tehokkaita välineitä tilanteisiin, joissa teosten käyttö on laajamittaista ja yksilöllinen sopiminen jokaisen oikeudenhaltijan kanssa on käytännössä mahdotonta. Tämä hidastaa sopimista ja teosten käyttöä uusilla teosten käyttöalueilla, kuten Metan ja Googlen alustoilla tai tekoälyohjelmien kehittämisessä. **Muissa Pohjoismaissa jo käytössä oleva, yleinen sopimuslisenssi tarjoaisi myös Suomessa tehokkaan ja hallinnollisesti selkeän työkalun.**

Sopimusperusteinen lisensointi vahvistaa luovan talouden infrastruktuuria ja avaisi kuvataiteilijoille uusia ansaintamahdollisuuksia digiympäristöissä. Samalla se tekisi Suomesta houkuttelevamman toimintaympäristön luoville palveluille ja sisältöinnovaatioille.